

genoemde klip verzeilden de meeste spiritualistische, eschatologische secten, aan de tweede eenzijdigheid wist de Luthersche dogmatiek niet genoegzaam te ontkomen. Van de Gereformeerde dogmatiek daarentegen mag beleden, dat ze ook ten opzichte van dit dogma de beide constitueerende elementen gelijkelijk tot hun recht deed komen door eenerzijds de belijdenis der Voorzienigheid rechtstreeks aan de verlossing, die in Christus is, te doen aansluiten, en toch anderzijds in het dogma der gemeene gratie of de algemeene genade den band met het algemeene Godsbesef vast te leggen. De plaats voor dezen locus in de dogmatiek is na den locus de creatione en wel met inbegrip van de schepping van den mensch en deze locus valt met de schepping onder de opera exeuntia Dei, die op hun beurt niet anders zijn dan de executio decreti. De grens tusschen de creatio en de providentia ligt in den Goddelijken Sabbath. Toen de schepping voltooid was, rustte God van Zijnen arbeid maar dit *rusten* doelt alleen op den *scheppenden, nieuwvoortbrengenden* arbeid, geenszins op *werkeloosheid*, en de Goddelijke Sabbath, de rust Gods, bestaat juist in het instandhouden en op zijn einddoel richten van wat Hij schiep.

Toelichting.

We beginnen met het woord *Voorzienigheid* of *Providentia* te bespreken. Waarom? Men hecht tegenwoordig weinig meer aan de etymologie en meent, dat het woord op zich zelf beschouwd moet worden: Dit is echter niet zoo: woord en zaak zijn niet twee onsamenvhangende dingen, uit het woord kan men zien de opvatting der menschen omtrent de zaak. Niet steeds echter is het woord gekozen naar aanleiding van de zaak. Zoo heeft men b.v. aan Prof. de Vries gevraagd om een woord voor de fiets te bedenken en hij gaf „rijwiel”, maar dat woord heeft geen ingang gevonden; men bleef gebruiken „kar” en „fiets”, betoonde daardoor zijn sympathie voor de Engelsche sport maar behield aldus meteen een woord, waaruit niets voor de zaak te verklaren is.

Al is nu het woord „providentia”, „voorzienigheid” niet van openbaringsoorsprong, toch is er een reden, waarom *dit* woord is gekozen. Waar het ons te doen is om niet aphoristisch alleen over ons geslacht te denken maar ook in verband met het voorgeslacht, moeten we het woord onderzoeken om na te gaan, welke gedachte er aan ten grondslag ligt. Het woord toch is niet onverschillig: *φύσει* voortgekomen, ligt er een gedachte omtrent de zaak in, die kan leiden tot verklaring.